

De kennis-arme leerling

Opleidingen voor Helpende (niveau 2) richten zich vooral op het aanleren van vaardigheden. De gedachte achter de vaardigheid blijft onderbelicht. Het gevaar van een generatie kennis-arme helpenden ligt hierdoor op de loer. Vaardigheidsonderwijs is echter meer dan de leerling kunstjes aanleren, betoogt Kees van Niekerk. Pleidooi voor een brede interpretatie van het begrip vaardigheid.

Het is twaalf uur. Malika Taki (19) belt aan bij mevrouw Van Galen (76), cliënt van de Thuiszorg. Ze komt de maaltijd van Tafeltje Dekje brengen. Malika wast haar handen, dekt de tafel zoals ze dat geleerd heeft, serveert bloemkool met bechamelsaus, gebakken krielaard-appelen, worstjes en een frambozenpudding. Ze wenst haar cliënt smakelijk eten. Alles doet ze keurig volgens het boekje. Toch loopt het mis. Mevrouw Van Galen is zwaarlijvig en volgt een streng energiebeperkt dieet. Kennelijk heeft men bij Tafeltje Dekje een fout gemaakt.

Malika is strikt genomen een goed opgeleide helpende. Ze heeft tijdens haar opleiding keurig de eindtermen gehaald. Hierdoor weet ze dat ze bepaalde hygiënische normen in acht moet nemen en dat ze op een

respectvolle manier met de zorgvrager om moet gaan. Met de voorbereiding en uitvoering van de maaltijd zit het ook wel snor. Toch bleek zij niet in staat te zijn de fout van de maaltijdverstrekker te signaleren en adequaat in te grijpen. Ze wist domweg niet hoe dat nou precies zit met dat energiearme dieet. Gebrek aan kennis dus.

Ballast

Natuurlijk, als docent wilt u vóór alles ervoor zorgen dat uw studenten de eindtermen halen. Al het overige beschouwt u al gauw als ballast. Zeker bij leerling-helpenden heeft u de neiging om de theorie in stevig tempo te behandelen, zodat er lekker veel tijd overblijft om de vaardigheden te oefenen. Begrijpelijk, want alleen die vaardigheden worden getoetst, dus de leerlingen moeten ze onder de knie hebben. Omdat veel docenten en opleidingen deze neiging hebben, dreigt er een generatie kennis-arme helpenden opgeleid te worden. Helpenden, die deelkwalificatie 202 onder de knie hebben. Ze hebben kunstjes geleerd. Ze weten precies hoe ze te werk moeten gaan in de zorg voor de huishouding. Maar als u ze vraagt waarom ze iets op een bepaalde manier moeten doen, of als u net iets dieper in wilt gaan op de achtergronden van de zorgvrager, dan blijven ze het antwoord schuldig.

Smal interpreteren

Als opleidingen voor helpenden het begrip vaardigheid 'smal' interpreteren,

wreekt zich dit in de beroepspraktijkvorming. De kwaliteit van zorg kan in het gedrang komen. De (leerling-)helpende kan bijvoorbeeld een zorgvrager van een verzorgingshuis wassen, maar herkent de signalen van koorts niet. Ze krijgt in een thuissituatie te maken met een kind van een jaar of drie, maar herkent de koppighedsfase niet. Met als gevolg dat het omgaan met de zorgvrager onder druk komt te staan.

Trouwens, ook de doorstroming binnen de kwalificatiestructuur komt in het gedrang. Niveau 2-leerlingen melden zich met een kenniskloof aan voor niveau 3. Dit vraagt extra inspanningen van leerling én docent. Bovendien is er het risico op voortijdige uitval.

Toets de leerling

Interpreteer de vaardigheid daarom 'breed'. Als u een vaardigheid aanleert en toetst, beperk u dan niet tot het kunstje *an sich*. Werk met uiteenlopende casuïstiek, verwaarloos de cognitieve en houdingsaspecten niet. Niet voor niets spelen deze drie aspecten - casuïstiek, houding en kennis - in de proeven van bekwaamheid van de OVDB een prominente rol.

Toets de kennis van uw leerlingen desnoods in een soort toelatingstoets, dus voordat u daadwerkelijk aan het vaardigheidsonderwijs begint. Vooral BOL-leerlingen hebben hier behoefte aan. In tegenstelling tot de meeste BBL'ers hebben deze nog jonge mensen weinig of geen ervaring in de zorg. Meer aandacht

tijdens het vaardigheidsonderwijs voor kennis, houding en casuïstiek stelt hen beter in staat te abstraheren, de stof niet uitsluitend op zichzelf te betrekken - met alle bijkomende onzekerheden van dien.

Kees van Niekerk is docent (202, 204 en 205) aan het Albeda College in Rotterdam en heeft een eigen onderwijsbureau. Hij ontwikkelde voor de OVDB enkele proeven van bekwaamheid. Van zijn hand verschenen diverse leerboeken en handleidingen voor vaardigheidsonderwijs, waaronder de serie 'Thuis in zorg' (uitg. Elsevier/De Tijdstroom)